

Калюжний Р. А., д.ю.н., професор,
Шапенко Л. О., асистент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ

В юриспруденції, на відміну від інших наук, виявляється стійка тенденція до узагальнення знань. Постійна диференціація юридичного знання неминуче призводить до протилежного процесу – його інтеграції, що свідчить про існування різноманітних напрямів юридичного знання та необхідність застосування відповідних методологій пізнання права та держави [1, с. 118-137]. Дослідження юридичних феноменів за допомогою різноманітних методологічних підходів і принципів дозволяє з'ясувати сутність певних явищ у сфері держави і права, а також формулювати бачення правової проблематики та вносити пропозиції щодо вдосконалення відповідних процесів у державно-правовому контексті.

Досвід свідчить про незначний відсоток молодих науковців, які при написанні наукової роботи дійсно розуміють важливість методології та вміють свідомо і з користю нею оперувати в ході своєї наукової діяльності. Саме тому у процесі підготовки кваліфікованих фахівців у галузі права важливим є питання їхньої обізнаності про методи пізнання державно-правових явищ, вміння ними користуватися, а також усвідомлення того, що методологія є не просто сукупністю методів, які потрібно вказувати при підготовці наукової роботи, формально зазначаючи завідомо відомі фрази з метою досягнення вимог написання наукового дослідження.

Процес навчання майбутніх юристів неможливий без вивчення методології юриспруденції, набуття навичок цілеспрямовано та технологічно правильно використовувати методи наукового пізнання, без яких неможливим є досягнення якісних змін державно-правової дійсності.

Даний аспект є особливо важливим з урахуванням того, що не всі результати наукового дослідження можуть бути перевірені в практиці соціальної дійсності. Саме тому доцільним є використання інших шляхів – вивчення вже досягнутого, вже перевіреного іншими державами в їхній державно-правовій практиці. Але при цьому необхідним є врахування існуючої системи соціологічних та психолого-педагогічних методів дослідження вітчизняної дійсності.

Незатребуваність наукових рекомендацій юриспруденції багато в чому пояснюються їх умоглядністю, надуманістю, тобто невмінням молодих дослідників вивчати проблеми життя суспільства і права, функціонування права в руслі їх справжнього призначення в житті

людини та суспільства в цілому.

Відзначена вище нездатність сучасних вчених впливати на практику державно-правових формувань в нашій державі пояснюється, як мінімум двома основними причинами, що традиційно відносяться за своїми якостями до об'єктивних та суб'єктивних.

По-перше, недостатнім рівнем і змістом підготовки вчених, адже останні не володіють в достатній мірі науковим інструментарієм (методологією) пізнання та відображення в своїх працях державно-правової дійсності, прийомами вироблення рекомендацій щодо її зміни, а також можливостями перевірки (верифікації) дієвості цих рекомендацій.

По-друге, іншою стороною зазначеної проблеми є фактичне відокремлення науки від практики. Що свідчить, передусім, про відсутність можливостей дієво впливати на соціально-правові процеси, які відбуваються в країні.

Зміна даної ситуації можлива завдяки запровадженню викладання для здобувачів вищої юридичної освіти методології юриспруденції та технології наукового пізнання державно-правових явищ, які здатні озброїти майбутніх фахівців дієвими засобами, без яких юридична діяльність практично нездійсненна, а діяльність вчених-юристів втрачає свій зміст та корисність.

Проте, перш ніж вводити відповідну дисципліну у викладання, самі вчені повинні визначитися у питанні щодо поняття, змісту та ролі методології в юриспруденції, дійти узгодженості та домовленості між представниками несуттєво, але різних тлумачень методології.

Адже в літературі методологія юриспруденції визначається: як результат дискурсу, в межах якого здійснюється процес взаємодії різноманітних когнітивних стратегій осягнення права, визначаються фундаментальні методологічні засади його пізнання [2, с. 139]; як система принципів та способів організації теоретико-пізнавальної діяльності у сфері дослідження державно-правової дійсності [3, с. 35] тощо.

Методологічно вірним в нинішній час для юриспруденції як науки є звернення до практичних потреб суспільства з метою перетворення права і держави у засоби створення в Україні необхідних у всіх відношеннях умов життя для людини. Держава і право повинні сприяти вирішенню існуючих проблем у суспільстві. Саме тому методологічно неправильно розділяти, принципово відривати один від одного державу і право, намагатися безмежно розширити межі поняття права, оскільки право санкціонується державою і повинне сприяти реалізації природних прав людей по мірі вироблення умов для цього.

Сучасний підхід до методології юриспруденції не повинен бути одностороннім, адже лише у всій багатоманітності проявів методологія може мати реальну користь, значимість для вдосконалення і науки, і практики державно-правового будівництва.

Методологія як затребуване явище практичної наукової роботи (а не догма) має і процесуальний (процедурний) аспект, оскільки повинна застосовуватися в конкретних наукових дослідженнях, в процесі дослідної та викладацької діяльності. А тому, повинні бути виробленими та зафіксованими правила і процедури послідовності вибору і використання тих чи інших методів дослідження, опису отриманих результатів тощо.

Методологія юриспруденції є тим засобом, за допомогою якого стає можливим пізнання будь-якого явища колишньої чи сучасної дійсності та передбачити її майбутній вірогідний стан.

Методологія юриспруденції – це не проста технічна сукупність знеособлених методів, прийомів, способів (як, наприклад, в природничих чи технічних науках). Оскільки її «спрямованість» нині ґрунтується на людиноцентристській ідеології, духовному змісті, гуманізмі, прагненні до високих ідеалів, тобто відправним пунктом сучасної методології юриспруденції повинні бути інтереси людини, блага народу, покращення умов його існування.

Не викликає сумнівів те, що організація дослідного процесу в юриспруденції неможлива також без правил використання наукового інструментарію і практичних навичок дослідників його використовувати (тобто без технології наукового дослідження). Саме цьому потрібно навчати майбутніх фахівців в галузі права, беручи за основу дану форму підготовки майбутніх наукових, педагогічних кадрів, а також практикуючих юристів.

Таким чином, необхідним залишається забезпечення належного рівня підготовки вчених-юристів та викладачів ВНЗ, який би відповідав сучасним та перспективним вимогам розвитку Української держави. При цьому важливо вирішити ряд організаційно-управлінських завдань у сфері підготовки кваліфікованих фахівців у галузі права, зокрема шляхом: створення моделей фахівців вищої кваліфікації у сфері наукових досліджень і викладання у ВНЗ навчальних дисциплін, в яких вказати перелік загальних дисциплін (в тому числі і методологічних), якими повинен оволодіти вчений та викладач юридичного ВНЗ (з урахуванням можливої їхньої майбутньої спеціалізації в НДІ чи у сфері вищої освіти); розроблення, з урахуванням цих моделі, відповідних програм підготовки магістрів та аспірантів; а також проведення фінансових та організаційно-структурних змін аспірантури.

Література

1. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К.: НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.

2. Жаровська І.М. Щодо проблем методології теорії держави і права / І.М. Жаровська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2015. – № 827. – С. 138-141.

3. Кельман М. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку / М. Кельман // Психологія і суспільство. – 2015. – № 4. – С. 33-46.

УДК 340:11/378.1(043.2)

Kozachok I., Ph.D,
National Aviation University, Kyev, Ukraine

PROBLEM ISSUES OF LEGAL SCIENCE AT PRESENT TIME

Currently, lawyers have considerable experience in reforming the system of public administration and local self-government, decentralization of power. Thus, more than two dozen key areas of legal regulation have already been identified, reforms which will improve the administrative-territorial structure, regulate land and other socio-legal relations, effectively manage the forms of ownership, optimize local budgets, housing and communal services, increase social protection of the population, etc. With the support of scientists in the last year, concrete proposals were also developed regarding the redistribution of powers in the system of executive power and local self-government at different levels of the administrative-territorial system. Scientists also made their contribution to simplify management schemes for the redistribution of powers [1, p. 81].

The strategic direction of the modern Ukrainian state - joining the European space - obviously actualizes the problem of comparative legal research. These studies aim to raise national legal science and education to a transnational level and unify them. This ensures the preservation of the identity of the national legal system and the approach to European and world standards, to which humankind has come at the beginning of the twenty-first century. Comparative legal studies, their problems are one of the leading directions of scientific research of the present [2, p. 36]. This sphere of analysis is characterized, on the one hand, by increased complexity, because it requires knowledge not only in the theory of the state or the theory of law, but also quite often special, branch, applied knowledge. On the other hand, the complexity of the research is due to those processes that have a place today in world international development.

Also, for legal science, which is part of the social and humanitarian unit of science and, at the same time, is internally differentiated into relatively independent branches of scientific knowledge, it is very important to determine the own object both in terms of preserving its disciplinary status and in order to ensure integrity and knowledge system within the limits of the above block [3, c. 31].

Although contemporary Ukrainian legal science is characterized by deparadigmality, spontaneity, chaos, and methodological imperfection, there is